
Tall som avslører og tall som tilslører

LEDER

JON HENRIK LAAKE

jlaake@ous-hf.no

Jon Henrik Laake er spesialist i anesthesiologi, overlege ved Akuttklinikken, Oslo universitetssykehus, Rikshospitalet, og leder i Norsk anesthesiologisk forening.

Forfatteren har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Hvor stor er risikoen for at helsepersonell smittes med SARS-CoV-2-virus på jobb? Nye tall fra Folkehelseinstituttet gir oss bare delvis svar.

Under den annen verdenskrig bidro USA og Det britiske samveldet med til sammen 21 millioner soldater. Av disse ble 1,8 millioner (8,5 %) drept eller såret i strid (1). Tallene er fryktelige, men de kan ikke formidle hvilken risiko soldater ble utsatt for under de mest dramatiske krigshandlingene: Da Omaha Beach ble stormet under invasjonen av Normandie, var sannsynligheten for å bli drept nærmere 50 % for soldater i første pulje.

Selv om pandemien medfører store tap av menneskeliv, er verden *ikke* i krig og vår sivilisasjon er *ikke* truet. Sivilsamfunnet har derfor ingen rett til å forvente at arbeidstakere i helsetjenestens frontlinje skal akseptere unødvendig risiko. Derimot kan arbeidstakere i ethvert yrke som medfører smitterisiko, forvente at arbeidsgiver og/eller helsemyndigheter angir hvor stor denne risikoen er (2).

Pandemien har vist oss at tall har politisk betydning. Hvilke smitteverntiltak som gjennomføres, og hvem som skal få tilgang til avansert smittevernutstyr og vaksine, er forhold der det helt naturlig oppstår interessekonflikter, og der premissene for prioriteringene må oppleves som relevante og gyldige for den som blir berørt. Når forskere ved Folkehelseinstituttet nå i Tidsskriftet beskriver forekomst av smitte hos ulike yrkesgrupper i helsetjenesten, bør man ha et bevisst forhold til hva resultatene kan, og ikke kan, brukes til (3). Hvis ikke risikerer vi at tallene heller *tilslører* enn *avslører* risikoen arbeidstakere i helsetjenesten er utsatt for.

«Sivilsamfunnet har ingen rett til å forvente at arbeidstakere i helsetjenestens frontlinje skal akseptere unødvendig risiko»

Brøkens nevner er vel så viktig som telleren når man skal beskrive sykdomsforekomsten i en befolkningsgruppe og risikoen for enkeltindivider. Molvik, Danielsen og medarbeidere har antatt et fugleperspektiv, og da blir nevneren stor. Smitteforekomst er beskrevet hos 382 332 arbeidstakere i helsetjenesten fordelt på 16 ulike yrkeskategorier, men uten kunnskap om faktisk smitteeksponering i arbeidet. For personell i sykehjem med koronautbrudd eller ansatte i sykehusenes koronaavdelinger vil det oppleves som ganske irrelevant å bli slått i hartkorn med ansatte som ikke har opplevd større smitteeksponisjon enn den øvrige befolkningen.

Det er ikke åpenbart hvilke arbeidsoppgaver som medfører størst risiko for smitte (4). Molvik, Danielsen og medarbeidere påpeker at mangelfullt smittevern i pandemiens første fase trolig medvirket til økt smitteforekomst hos helsepersonell med ansvar for koronapasienter, noe som bekreftes av reportasjer i media (5).

I forfatternes materiale er smitteforekomsten høyest hos ambulanspersonell og renholdere, til tross for lavere testaktivitet i disse gruppene. Selv om dette er yrkesgrupper med godt definerte arbeidsoppgaver, peker forfatterne på en rekke forhold som kan ha medvirket til varierende smitteforekomst, men som ikke er registrert i kildematerialet som inngår i undersøkelsen. Vi vet derfor lite om det er økt smitteeksponisjon i arbeidet, mangelfullt smittevern eller utenforliggende forhold som ligger til grunn for tallene.

«Det er ikke åpenbart hvilke arbeidsoppgaver som medfører størst risiko for smitte»

Fra land med større smittepress enn Norge, vet vi at helsepersonell i frontlinjen har økt risiko for å bli smittet (6, 7), og dette bekreftes langt på vei av norske data (8). Internasjonalt har vi mange eksempler på at helsepersonell har omkommet med covid-19 (9). Selv om risikoen for å dø ved påvist smitte neppe er større for helsepersonell enn for alle andre, er det derfor av stor betydning å få kartlagt smitterisikoen.

Før landgangen i Normandie skrev de alliertes øverstkommanderende general Dwight D. Eisenhower et brev der han påtok seg ansvaret for at invasjonen hadde mislyktes – for alle tilfellers skyld (10). Han visste hva som stod på spill og at et nederlag ikke ville kunne bortforklares. Æreskirkegårdene i Nord-Frankrike bærer vitnesbyrd om hva seieren kostet. I Norge er et oppslag i VG det nærmeste vi kommer en offentlig tilgjengelig oversikt over hvilke utfordringer helsepersonell har stått overfor under pandemien (5). At det ikke finnes et offentlig register over helsepersonell som er smittet på jobb, er intet mindre enn oppsiktsvekkende.

LITTERATUR

1. Hughes TA. World War II. I: Royde-Smith JG, red. Encyclopedia Britannica. <https://www.britannica.com/event/World-War-II> Lest 31.1.2021.
2. Arbeidstilsynet. Koronavirus: Tiltak i arbeidslivet. <https://www.arbeidstilsynet.no/tema/biologiske-faktorer/coronavirus-tiltak-i-arbeidslivet-mot-smitte/> Lest 31.1.2021.
3. Molvik M, Danielsen AS, Grøslund M et al. SARS-CoV-2 blant ansatte i helse- og omsorgstjenesten i Norge. *Tidsskr Nor Legeforen* 2021; 141. doi: 10.4045/tidsskr.20.1048. [CrossRef]
4. Karlsson U, Fraenkel CJ. Covid-19: risks to healthcare workers and their families. *BMJ* 2020; 371: m3944. [PubMed]
5. Huuse CF, Muladal A. Corona-avvikene. *VG* 13.12.2020. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/yRzgAR/corona-avvikene> Lest 31.1.2021.
6. Shah ASV, Wood R, Gribben C et al. Risk of hospital admission with coronavirus disease 2019 in healthcare workers and their households: nationwide linkage cohort study. *BMJ* 2020; 371: m3582. [PubMed]
7. Nguyen LH, Drew DA, Graham MS et al. Risk of COVID-19 among front-line health-care workers and the general community: a prospective cohort study. *Lancet Public Health* 2020; 5: e475–83. [PubMed]
8. Kjetland EF, Kalleberg KT, Søråas CL et al. Risk factors for community transmission of SARS-CoV-2. A cross-sectional study in 116,678 people. *medRxiv* 2020 doi: 2020.12.23.20248514. [CrossRef]
9. Aleccia J, Almendrala A, Andrews M et al. Lost on the frontline. *The Guardian* 20.1.2021. <https://www.theguardian.com/us-news/ng-interactive/2020/dec/22/lost-on-the-frontline-our-findings-to-date> Lest 31.1.2021.
10. Eisenhower DD. "In case of failure". National Archives 1944. <https://www.archives.gov/education/lessons/d-day> Lest 31.1.2021.

Publisert: 10. februar 2021. *Tidsskr Nor Legeforen*. DOI: 10.4045/tidsskr.21.0088
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 7. juli 2026.